

Impact Factor: 4.917

ISSN: 2181-0966

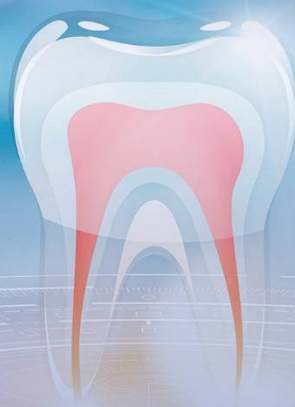
DOI: 10.26739/2181-0966

www.tadqiqot.uz

JOURNAL OF

ORAL MEDICINE AND CRANIOFACIAL RESEARCH

Informing scientific practices around the world through research and development

SAMARKAND
STATE MEDICAL UNIVERSITY

VOLUME 6
ISSUE 2/1 **2025**

ЖУРНАЛ СТОМАТОЛОГИИ И КРАНИОФАЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 6, НОМЕР 2/1

JOURNAL OF ORAL MEDICINE AND CRANIOFACIAL RESEARCH

VOLUME 6, ISSUE 2/1

ЖУРНАЛ СТОМАТОЛОГИИ И КРАНИОФАЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

№2/1 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-0966-2025-2/1>

Главный редактор:

Ризаев Жасур Алимджанович
доктор медицинских наук, профессор, ректор
Самаркандского государственного медицинского
университета, Узбекистан

Заместитель главного редактора:

Юлдашев Абдуазим Абдувалиевич
доктор медицинских наук, доцент Ташкентского
государственного стоматологического
института, Узбекистан

РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

РЕДАКЦИОННО-КОНСУЛЬТАТИВНЫЙ СОВЕТ:

Ответственный секретарь: А.С. Кубаев – доктор медицинских наук, профессор

Э.Н. Билалов

доктор медицинских наук, профессор

Д.М. Достмухамедов

доктор медицинских наук, профессор

О.Э. Бекжанова

доктор медицинских наук, профессор

А.М. Хайдаров

доктор медицинских наук, профессор

Л.Э. Хасанова

доктор медицинских наук, профессор

Т.Э. Зойиров

доктор медицинских наук, профессор

Э.А. Ризаев

доктор медицинских наук, профессор

Ж.Ф. Шамсиев

доктор медицинских наук, доцент

С.Х. Юсупалиходжаева

доктор медицинских наук, доцент

Ю.А. Шукурова

доктор медицинских наук, доцент

У.Ю. Мусаев

доктор медицинских наук, доцент

А.И. Хазратов

кандидат медицинских наук, доцент

А.А. Ахмедов

доктор медицинских наук, доцент

У.Н. Вахидов

доктор медицинских наук, доцент

Ж.Д. Бузрукзода

кандидат медицинских наук

М.М. Исомов

кандидат медицинских наук, доцент

Д.Ф. Раимкулова

кандидат медицинских наук, доцент

М.К. Юнусходжаева

кандидат медицинских наук, доцент

Ф.Ф. Лосев

доктор медицинских наук, профессор,
заслуженный деятель науки РФ

С.П. Рубникович

академик, доктор медицинских наук,
профессор (Беларусь)

Джун-Янг Пэн

доктор медицинских наук, профессор
(Корея)

Дзинити Сакамото

доктор философии, профессор
(Япония)

М.А. Амхадова

кандидат медицинских наук, профессор
(РФ)

О.С. Гилёва

академик, доктор медицинских наук,
профессор (РФ)

М.Т. Копбаева

доктор медицинских наук, профессор
(Казахстан)

А.А. Антонова

доктор медицинских наук, профессор
(РФ)

Р.О. Мухамадиев

доктор медицинских наук, профессор

Н.В. Шаковец

доктор медицинских наук, профессор
(Беларусь)

А.И. Грудянов

академик, доктор медицинских наук,
профессор (РФ)

Д.С. Аветиков

доктор медицинских наук, профессор (Украина)

Верстка: Хуршид Мирзахмедов

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

JOURNAL OF ORAL MEDICINE AND CRANIOFACIAL RESEARCH

№2/1 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-0966-2025-2/1>

Chief Editor:

Jasur A. Rizaev

*Doctor of Medical Sciences, Professor,
Rector of the Samarkand State Medical University,
Uzbekistan*

Deputy Chief Editor:

Abduazim A. Yuldashev

*Doctor of Medical Sciences, Associate
Professor of the Tashkent State Dental Institute,
Uzbekistan*

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

EDITORIAL ADVISORY BOARD:

Executive Secretary: A. S. Kubaev - Doctor of Medical Sciences, Professor

E.N. Bilalov

Doctor of Medical Sciences, Professor

D.M. Dostmukhamedov

Doctor of Medical Sciences, Professor

O.E. Bekjanova

Doctor of Medical Sciences, Professor

A.M. Khaidarov

Doctor of Medical Sciences, Professor

L.E. Khasanova

Doctor of Medical Sciences, Professor

T.E. Zoyirov

Doctor of Medical Sciences, Professor

E.A. Rizaev

Doctor of Medical Sciences, Professor

J.F. Shamsiev

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor

S.H. Yusupalikhodjaeva

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor

Yu.A. Shukurova

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor

U.Yu. Musaev

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor

A.I. Khazratov

Candidate of Medical Sciences, Associate Professor

A.A. Akhmedov

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor

U.N. Vakhidov

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor

J.D. Buzrukzoda

Candidate of Medical Sciences

M.M. Isomov

Candidate of Medical Sciences, Associate Professor

D.F. Raimkulova

Candidate of Medical Sciences, Associate Professor

M.K. Yunuskhodjaeva

Candidate of Medical Sciences, Associate Professor

F.F. Losev

Doctor of Medical Sciences, Professor,
Honored Scientist of the Russian Federation

S.P. Rubnikov

academician, doctor of medical sciences,
professor (Belarus)

Jun-Yang Peng

Doctor of Medical Sciences, Professor
(Korea)

Jinichi Sakamoto

Doctor of Philosophy, Professor
(Japan)

M.A. Amkhadova

Candidate of Medical Sciences, Professor
(Russian Federation)

O.S. Gileva

academician, doctor of medical sciences,
professor (Russian Federation)

M.T. Kopbaeva

Doctor of Medical Sciences, Professor
(Kazakhstan)

A.A. Antonova

Doctor of Medical Sciences, Professor
(Russian Federation)

R.O. Muxamadiyev

Doctor of Medical Sciences, Professor

N.V. Shakovets

Doctor of Medical Sciences, Professor
(Belarus)

A.I. Grudyanov

academician, doctor of medical sciences,
professor (Russian Federation)

D.S. Avetikov

Doctor of Medical Sciences, Professor (Ukraine)

Page Maker: Khurshid Mirzakhmedov

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

1. Сабилов Бобур Кадирбаевич, Хабилова Назира Насуллоевна Особенности патогенеза и терапии воспалительных заболеваний слизистой оболочки полости рта у больных с хронической почечной недостаточностью.....	6
2. Qandova Feruza Abduraxmonovna, Habibova Nazira Nasullayevna Fertil yoshdagi ayollarda homiladorlikka tayyorgarlik davrida og‘iz bo‘shlig‘i salomatligini baholashning diagnostik usullari.....	10
3. Nasretdinova Makhzuna Takhsinovna Diagnostic assessment of the caloric test in vestibular disorders.....	14
4. Наврўзова Ўғилхон Орзижон кизи Клинические особенности хронического рецидивирующего афтозного стоматита у женщин фертильного возраста и оптимизация подходов к его лечению.....	17
5. Ахмедов Илхом Иброхимович, Камалова Феруза Рахматуллаевна Совершенствование лечения и профилактики осложнений острого одонтогенного гнойного периостита челюстей у детей.....	21
6. Шомуродов Кахрамон Эркинович, Курмаев Саидбек Илдар угли Оценка степени микроподтекания на стыке имплантат-абатмент при различных видах их соединения.....	24
7. Ньматов Уктам Суюнович, Лутфуллаев Гайрат Умруллаевич Биохимический и клинический профиль больных с доброкачественными сосудистыми новообразованиями носовой полости на фоне стандартной терапии.....	28
8. Irgashev Kamron Nodirovich, Rizaev Jasur Alimjanovich Treatment of patients with pathological wear of hard tissues of teeth.....	31
9. Тураев Умар Рахимович Сут беи раки касаллигини жигарга экспрессия даражасини ўрганиш.....	37
10. Хамракулова Наргиза Орзуевна, Казимов Бекзод Батырович, Ахтамкулов Акбар Машрафович Венильная ангиофиброма: эволюция лечения	40
11. Лутфуллаев Гайрат Умруллаевич, Сафарова Насиба Искандаровна, Нарбаев Зафар Камилович Значение показателей эндогенной интоксикации в диагностике и лечении аллергического ринита.....	45
12. Камалова Малика Илхомовна, Кубаев Азиз Сайидолимович, Бузрукзода Жавохирхон Даврон Клинико-диагностический профиль педиатрических пациентов с неодонтогенными гнойно-воспалительными заболеваниями челюстно-лицевой области.....	48
13. Baymuradov Shukhrat Abduzhalilovich, Ibragimov Davron Dastamovich, Baratova Shoirra Nurzhigitovna Increasing the effectiveness of treating patients with combined injuries of facial bones with assessment of the hygienic condition of the oral cavity.....	52
14. Abdullaev Timur Zafarovich, Rizaev Elyor Alimzhanovich Improving dental care with an individual approach in comprehensive treatment of patients with bone tuberculosis of maxillofacial localization.....	57
15. Yusupalikhodjaeva Saodat Khamidullaevna, Muqimova Hurriyat Olimjon qizi, Dustmukhamedova Elnora Khayrullaevna Assessment of dental status and the role of chronic pancreatitis as a risk factor for periodontal diseases.....	61
16. Abduvakilov Jahongir Ubaydullaevich, Olimbekov Ulug‘bek Otabek o‘g‘li Elektron sigareta iste‘mol qiluvchilarda surunkali tarqoq parodontitning etiopatogenetik aspektlari.....	67
17. Ташматов Сухроб Абдурашидович, Магруппов Баходир Асадуллаевич Опухоли головного мозга у детей: морфология, иммуногистохимия и молекулярные маркеры в клинической практике.....	71

Qandova Feruza Abduraxmonovna

Buxoro innovatsion ta'lim va tibbiyot universiteti

Habibova Nazira Nasullayevna

Buxoro davlat tibbiyot instituti

**FERTIL YOSHDAGI AYOLLARDA HOMILADORLIKKA TAYYORGARLIK DAVRIDA OG'IZ BO'SHLIG'I
SALOMATLIGINI BAHOLASHNING DIAGNOSTIK USULLARI**<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.15806278>**ANNOTATSIYA**

Ushbu maqolada fertil yoshdagi ayollarda homiladorlikni rejalashtirish davrida og'iz bo'shlig'i salomatligini baholash zaruriyati, og'iz kasalliklarining reproduktiv salomatlikka salbiy ta'siri, hamda zamonaviy tashxis usullarining ilmiy asoslari tahlil qilinadi. Parodontal kasalliklar, kariyes, stomatit kabi holatlar homiladorlik xavfsizligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar qatorida ko'rilmogda. Zamonaviy diagnostik yondashuvlar ayollarda perinatal xavflarni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: og'iz bo'shlig'i salomatligi, fertil yosh, homiladorlikni rejalashtirish, parodontal kasallik, diagnostika

Кандова Феруза АбдурахмоновнаБухарский инновационный
образовательно-медицинский университет**Хабибова Назира Насуллаевна**

Бухарский государственный медицинский институт

**ДИАГНОСТИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ ОЦЕНКИ СОСТОЯНИЯ ЗДОРОВЬЯ ПОЛОСТИ РТА У ЖЕНЩИН
ФЕРТИЛЬНОГО ВОЗРАСТА В ПЕРИОД ПОДГОТОВКИ К БЕРЕМЕННОСТИ****АННОТАЦИЯ**

В статье рассматривается необходимость оценки состояния полости рта у женщин фертильного возраста на этапе планирования беременности, влияние стоматологических заболеваний на репродуктивное здоровье и современные методы диагностики. Пародонтоз, кариес и стоматит рассматриваются как значимые факторы риска осложнений беременности. Современные диагностические подходы играют важную роль в снижении перинатальных рисков.

Ключевые слова: здоровье полости рта, фертильный возраст, планирование беременности, пародонтоз, диагностика

Kandova Feruza Abdurakhmonovna

Bukhara Innovative Educational and Medical University

Khabibova Nazira Nasullaevna

Bukhara State Medical Institute

**DIAGNOSTIC METHODS OF ASSESSING THE STATE OF ORAL HEALTH IN WOMEN OF FERTILE AGE
DURING THE PERIOD OF PREPARATION FOR PREGNANCY****ABSTRACT**

This article discusses the importance of oral health assessment in women of reproductive age during preconception planning, the negative impact of oral diseases on reproductive health, and modern diagnostic approaches. Periodontal disease, dental caries, and stomatitis are identified as potential risk factors for pregnancy complications. Contemporary diagnostic strategies play a crucial role in minimizing perinatal risks.

Keywords: oral health, reproductive age, pregnancy planning, periodontal disease, diagnosis

KIRISH. Aholi salomatligini mustahkamlashda reproduktiv yoshdagi ayollarning sog'lig'i alohida ahamiyatga ega bo'lib, u bevosita nasl sog'lig'i va kelajak avlodning genetik mustahkamligiga ta'sir qiladi. Ayniqsa, homiladorlikni

rejalashtirish davri ayol organizmini har tomonlama tibbiy baholash uchun qulay imkoniyat hisoblanadi. Bu jarayonda organizmning umumiy holatiga e'tibor qaratiladi, biroq ko'plab holatlarda og'iz bo'shlig'i salomatligi yetarlicha baholanmaydi. Og'iz bo'shlig'i kasalliklari, xususan, parodontal kasalliklar, kariyes va shilliq qavat yallig'lanishlari faqat mahalliy muammo emas, balki butun organizm salomatligiga, ayniqsa, ayollarning reproduktiv faoliyatiga ta'sir etuvchi omil sifatida e'tirof etilmoqda [1, 3-b.].

Ilmiy adabiyotlarda keltirilishicha, homiladorlikni rejalashtirayotgan ayollarda og'iz bo'shlig'i salomatligi buzilishlari turli perinatal asoratlardan, shu jumladan, homila rivojlanishining sustlashuvi, muddatidan oldin tug'ruq, past tana og'irligida tug'ilish, va hatto homiladorlikni to'xtatish ehtimoli bilan bog'liq bo'lishi mumkin [2, 6-b.]. Parodontal yallig'lanish markazlari orqali patogen mikroorganizmlar va ularning toksinlari qon oqimi orqali platsentaga yetib boradi, bu esa immunologik javoblarning buzilishi va homila salomatligiga tahdid solishi mumkin [4, 5-b.].

Zamonaviy stomatologik tibbiyotda homiladorlikni rejalashtirayotgan ayollarda og'iz bo'shlig'i holatini baholash uchun bir qator diagnostik usullar qo'llaniladi. Bular qatoriga klinik vizual baholash, gigiyenik indekslar, mikrobiologik tahlillar, so'lak ajralish darajasi va pH muvozanatini aniqlash, shuningdek, immunologik ko'rsatkichlar kiradi. Ayniqsa, kariyes xavfini aniqlash tizimlari (CAMBRA), parodontal holatni baholovchi zamonaviy texnologiyalar, so'lak tarkibidagi biomarkerlar asosida tahlillar katta ahamiyatga ega bo'lmoqda [7].

Shu munosabat bilan, ushbu maqolada fertil yoshdagi ayollarda homiladorlikni rejalashtirish davrida og'iz bo'shlig'i salomatligini baholashning diagnostik yondashuvlari, ularning ilmiy asoslari va reproduktiv salomatlik bilan bog'liqligi xolisona tahlil qilinadi. Shuningdek, og'iz bo'shlig'i kasalliklarining perinatal xavflarga olib kelish mexanizmlari va zamonaviy tibbiy tavsiyalar doirasida stomatologik skriningning ahamiyati yoritiladi.

Fertil yoshdagi ayollarda og'iz bo'shlig'i salomatligining ahamiyati

Fertil yosh, ya'ni 18 dan 35 yoshgacha bo'lgan davr ayollar uchun biologik va reproduktiv faoliyatning eng muhim bosqichidir. Shu davrda sog'lom turmush tarzini shakllantirish, tibbiy-profilaktik choralarni amalga oshirish orqali kelajakdagi homiladorlik jarayonini sog'lom o'tkazish imkoniyati yaratiladi. Biroq ko'plab ayollar bu davrda og'iz bo'shlig'i salomatligiga yetarli e'tibor qaratmaydi. Parodontal kasalliklar, kariyes, tish toshlari, shilliq qavat yallig'lanishlari va og'iz gigiyenasi buzilishi kabi holatlar o'z vaqtida aniqlanmasa, umumiy sog'liq holatiga, xususan, homiladorlikning normal kechishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi [8, 9-b.].

So'nggi yillarda olib borilgan epidemiologik tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, fertil yoshdagi ayollarning 60–70 foizida biror ko'rinishdagi stomatologik muammolar aniqlanadi. Ayrim holatlarda bu kasalliklar surunkali kechib, ayol organizmida yallig'lanish jarayonlarini kuchaytiradi, immunitetni pasaytiradi va endokrin tizimga ta'sir o'tkazadi. Ayniqsa, parodontal infeksiya markazlari qon orqali organizmning boshqa tizimlariga, shu jumladan, reproduktiv organlarga ham zarar yetkazishi mumkin [10].

Stomatologik sog'liq — bu nafaqat tishlar holati, balki milk, shilliq qavat, til va so'lak bezlarining funktsional salomatligini ham o'z ichiga oladi. So'lak ajralishining pasayishi, pH muvozanatining buzilishi, mikrobiota o'zgarishi, og'iz

bo'shlig'ida disbiyoz holati — bularning barchasi ayol tanasida gormonal va metabolik muvozanatga ta'sir etuvchi omillardir. Shu bois, og'iz bo'shlig'i salomatligini homiladorlikka tayyorgarlikda muhim mezonlardan biri sifatida baholash zarur hisoblanadi.

Bundan tashqari, og'izdagi infeksiya o'choqlari immun tizimni kuchaytirishga yo'naltirilgan har qanday terapevtik yondashuvni ham izdan chiqarishi mumkin. Shuningdek, homiladorlik paytida fiziologik o'zgarishlar tufayli mavjud stomatologik kasalliklar keskinlashadi. Shu sababli, bu muammolarni hali homiladorlik boshlanishidan oldin aniqlash va zaruriy choralarni ko'rish tavsiya etiladi [11].

Og'iz bo'shlig'i kasalliklarining reproduktiv salomatlikka ta'siri

Og'iz bo'shlig'i kasalliklari uzoq vaqt davomida faqat mahalliy muammo sifatida qaralgan bo'lsa-da, hozirgi zamonaviy tibbiyot bu patologiyalarni butun organizmga ta'sir etuvchi tizimli omillar qatoriga qo'shmoqda. Xususan, parodontal kasalliklar va og'ir kariyes shakllari homiladorlik davrida yuzaga keladigan immun va gormonal o'zgarishlar bilan o'zaro bog'liq holda rivojlanishi va asoratlanishi mumkin. Ular ko'p hollarda homila rivojlanishidagi nosozliklar, chaqaloqning past tana og'irligida tug'ilishi, muddatidan oldin tug'ruq, hatto homila tushishi kabi perinatal xavflarni kuchaytiradi [12, 14-b.].

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yallig'langan milk to'qimalari orqali patogen bakteriyalar (masalan, *Porphyromonas gingivalis*, *Fusobacterium nucleatum*) qon oqimiga tushib, platsentaga yetib boradi va u yerda yallig'lanish jarayonlarini keltirib chiqaradi. Bu esa, immunologik muvozanatni buzib, platsentada oksidlovchi stressni oshiradi va homila rivojlanishini sekinlashtiradi [13].

So'nggi yillarda olib borilgan metaanaliz natijalari shuni ko'rsatdiki, homiladorlikdan oldin parodontal kasalliklar mavjud bo'lgan ayollarda muddatidan oldin tug'ruq xavfi 2–3 barobar yuqori bo'ladi. Bundan tashqari, og'ir kariyes va pulpaga tarqalgan infeksiya homiladorlik vaqtida yallig'lanishga qarshi vositalar va antibiotiklarni ishlatishga ehtiyoj tug'diradi, bu esa o'z navbatida, homilaga ta'sir qilishi mumkin [15].

Tizimli yondashuvda og'iz bo'shlig'i kasalliklari ginekologik holatlar, shu jumladan, bachadon ichki muhitining disbiyoz holatlari, yallig'lanish kasalliklari, va hatto bepustlik bilan ham bog'lanmoqda. Bu holatlarda organizmning surunkali infeksiya manbalari (jumladan og'iz bo'shlig'idagi) immun tizimni doimiy faollashtirib, reproduktiv tizimda yallig'lanish jarayonlarini yuzaga keltiradi [16].

Shunday qilib, og'iz bo'shlig'i sog'lomligi — nafaqat bemorning umumiy salomatligi, balki bo'lajak homilaning rivoji va homiladorlik jarayonining fiziologik kechishi uchun muhim omildir. Homiladorlikni rejalashtirishda bu xavflarni oldindan aniqlash va bartaraf etish tibbiy-profilaktik yondashuvda ustuvor yo'nalish bo'lishi kerak.

Zamonaviy tashxis usullari: stomatologik, laborator va instrumental yondashuvlar

Homiladorlikni rejalashtirayotgan ayollar uchun og'iz bo'shlig'i kasalliklarini erta aniqlash sog'lom reproduktiv davrni ta'minlashning muhim bosqichidir. Shu bois, stomatologik skrining, laborator tekshiruvlar va zamonaviy diagnostik texnologiyalar integratsiyasi sog'liqni baholashda muhim rol o'ynaydi.

Klinik-stomatologik baholash dastlabki va eng keng tarqalgan usul bo'lib, og'iz bo'shlig'i, milk, tishlar, shilliq qavat holatini baholashni o'z ichiga oladi. Bu bosqichda vizual ko'rik, tish toshlari va kariyes aniqlanadi, milk yallig'lanishi (gingivit,

parodontit) darajasi baholanadi. Baholashda Bleeding Index (PBI), Papillary-Marginal-Attachment Index (PMA), va OHI-S gigiyena ko'rsatkichlari qo'llaniladi. Bu indikatorlar stomatologik muammolarning og'irlik darajasini aniqlashda katta ahamiyatga ega [17].

So'lakning mikrobiologik tahlili ham katta ahamiyatga ega. Og'iz bo'shlig'i mikroflorasi (masalan, *Streptococcus mutans*, *Lactobacillus spp.*, *Candida albicans*) tahlil qilinib, infeksiyon xavf mavjudligi aniqlanadi. Disbiyoz holatlari — ya'ni foydali va zararli mikroorganizmlar nisbati buzilishi — yallig'lanish kasalliklari rivojlanishining boshlang'ich belgisi hisoblanadi. Ayniqsa, homiladorlikka tayyorlanayotgan ayollarda bu ko'rsatkichlar perinatal xavflarni oldindan baholash imkonini beradi [18].

Immunologik markerlar tahlili — bu zamonaviy diagnostik yo'nalishlardan biridir. So'lak tarkibida yoki milk teshiklaridagi eksudatda interleykin-6 (IL-6), tumor nekroz omili alfa (TNF- α), C-reaktiv oqsil (CRP) kabi yallig'lanish mediatorlari aniqlanadi. Ularning ortishi organizmda yallig'lanish jarayonlari mavjudligini va immun tizimning zaiflashgan holatini ko'rsatadi [19]. Ayniqsa, og'ir parodontal yallig'lanishlarda bu markerlar homiladorlikda asoratlar rivojlanish xavfini oshirishi mumkin.

Raqamli texnologiyalar — stomatologik holatni baholashda intraoral kameralar, 3D rentgenografiya (CBCT), raqamli rentgen tasvirlari, kariyesni erta bosqichda aniqlovchi lazerli skanerlash texnologiyalari (masalan, DIAGNOdent) keng joriy etilmoqda. Bu vositalar homiladorlik oldidan minimal invaziv tekshiruvlar asosida kasalliklarni aniqlash imkonini beradi [20].

Xulosa qilib aytganda, stomatologik, biokimyoviy, mikrobiologik va immunologik yondashuvlarning birgalikda qo'llanilishi fertil yoshdagi ayollarda og'iz bo'shlig'i salomatligini kompleks baholashga imkon beradi. Bu esa homiladorlik davrida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan og'ir asoratlarning oldini olishga xizmat qiladi.

Homiladorlikni rejalashtirishda stomatologik skriningning o'rni

Homiladorlikni rejalashtirish ayol salomatligining barcha jihatlarini, shu jumladan, og'iz bo'shlig'i holatini baholashni ham o'z ichiga olishi zarur. Stomatologik skrining — bu ayollarda og'iz bo'shlig'i kasalliklarini erta aniqlash, ularning umumiy sog'liq va reproduktiv holatga ta'sirini kamaytirish hamda tibbiy-profilaktik choralarni belgilash imkonini beruvchi muhim bosqichdir.

Stomatologik skriningning asosiy vazifasi — og'irlashmagan, ammo homiladorlik davrida asoratlanish ehtimoli yuqori bo'lgan kasalliklarni erta aniqlashdan iborat. Bu ayniqsa parodontal kasalliklar, kariyesning boshlang'ich bosqichlari, stomatit va milk yallig'lanishlariga taalluqlidir. Ko'plab ayollar ushbu kasalliklarni e'tiborsiz qoldirib, faqat homiladorlik boshlanganidan keyingina shifokorga murojaat qiladilar. Bu esa davolash muddatining kechikishi va medikamentoz aralashuvlar xavfini oshiradi [21].

JSST va ko'plab ilg'or davlatlar sog'liqni saqlash protokollarida homiladorlikni rejalashtirayotgan har bir ayolga kamida bir marotaba to'liq stomatologik ko'rikdan o'tish tavsiya etiladi. Ko'rik quyidagi tartibda olib borilishi lozim: vizual

tekshiruv, og'iz gigiyenasini baholash, milk holatini tekshirish, kariyes mavjudligi va u rivojlanish bosqichini aniqlash, kerak bo'lsa, rentgenografiya yoki lazerli skanerlash, shuningdek, salivometriya va pH o'lchovi kabi laborator tekshiruvlar [22].

Stomatologik skriningning yana bir ijobiy jihati — bemor ayollarga og'iz gigiyenasiga oid ma'lumotlarni berish, individual parvarish rejasini tuzish va sog'lom turmush tarzini shakllantirishga ko'maklashishdir. Masalan, homiladorlikni rejalashtirayotgan ayollarga xususan floridli tish pastalari, yumshoq cho'tka, og'iz chayqovchi eritmalarini to'g'ri tanlash, tishlar orasini tozalovchi vositalardan foydalanish kabi tavsiyalar berilishi kerak. Bu yondashuv og'iz bo'shlig'i salomatligini mustahkamlashda juda katta ahamiyatga ega [23].

Profilaktika nuqtai nazaridan qaralganda, stomatologik skrining nafaqat kasalliklarni erta aniqlash, balki homiladorlikning o'zini sog'lom holatda o'tkazish uchun ham muhim tayyorgarlik hisoblanadi. Parodontal infeksiyalarning yo'q qilinishi, og'ir kariyes holatlarining bartaraf etilishi va milk yallig'lanishlarining davosi perinatal xavflarni kamaytiradi va homilaning normal rivojlanishini ta'minlaydi.

Shu sababli, har bir ginekologik yoki oilaviy shifokor tomonidan homiladorlikni rejalashtirayotgan ayollar stomatologik skriningga yo'naltirilishi, sog'lom homiladorlikka erishish yo'lidagi muhim bosqichlardan biri sifatida e'tirof etilishi kerak.

XULOSA

Homiladorlikni rejalashtirish davri ayol organizmini har tomonlama tibbiy tayyorlash uchun noyob imkoniyat hisoblanadi. Og'iz bo'shlig'i salomatligi esa bu tayyorgarlik jarayonining ajralmas qismi bo'lib, uni baholashda stomatologik yondashuvlar muhim rol o'ynaydi. Fertil yoshdagi ayollarda parodontal kasalliklar, kariyes, stomatit va so'lak muvozanati buzilishlari nafaqat lokal, balki tizimli ta'sirga ega bo'lib, homiladorlikning fiziologik kechishiga, homila rivojlanishiga, tug'ruq jarayoniga va hatto bola tug'ilgandan keyingi sog'lig'iga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Zamonaviy diagnostik usullar, jumladan, klinik baholash, mikrobiologik tahlillar, so'lakning pH darajasini aniqlash, kariyes xavfini baholash, immunologik markerlar monitoringi va raqamli texnologiyalar yordamida og'iz bo'shlig'i holati to'liq va aniq baholanishi mumkin. Bu yondashuvlar sog'lom homiladorlik va xavfsiz perinatal davrni ta'minlashda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi.

Stomatologik skriningni homiladorlikni rejalashtirish bosqichida joriy etish, tibbiy ko'rikning majburiy tarkibiy qismi sifatida qaralishi kerak. Ayollar o'z salomatligiga mas'uliyat bilan yondashib, og'iz bo'shlig'idagi yallig'lanish o'choqlari, kariyes va boshqa kasalliklarni homiladorlikdan oldin bartaraf etishlari zarur. Bu esa nafaqat ona, balki bo'lajak farzand salomatligining asosi hisoblanadi.

Shu asosda, tibbiyot amaliyotida homiladorlikka tayyorgarlik jarayonida stomatologik baholashni kuchaytirish, profilaktik yondashuvlarni kengaytirish va ayollar o'rtasida og'iz bo'shlig'i gigiyenasiga oid ma'rifiy ishlarni olib borish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Thomas, C., Timofeeva, I., Bouchoucha, E., et al. (2023). Oral and periodontal assessment at the first trimester of pregnancy: the PERISCOPE longitudinal study. *Acta Obstet Gynecol Scand*. PMC
2. Mills, L. W., & Moses, D. T. (2002). Oral health during pregnancy. *MCN Am J Matern Child Nurs*, 27(5), 275-280. PubMed

3. American Academy of Pediatric Dentistry. (2023). Oral Health Care for the Pregnant Pediatric Dental Patient. AAPD Guidelines. aapd.org
4. New York State Department of Health. (n.d.). Oral Health Care During Pregnancy and Early Childhood. health.ny.gov
5. Le, Q.-A., Akhter, R., Coulton, K. M., et al. (2021). Periodontitis and preeclampsia in pregnancy: A systematic review and meta-analysis. *arXiv preprint. arXiv*
6. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2024). Should You Worry About Bleeding Gums During Pregnancy? Parents. Parents
7. Verywell Health. (2022). How to Treat and Prevent Pregnancy Gingivitis. Verywell Health
8. Health.com. (2021). Can Pregnancy Make Your Teeth Fall Out? Health
9. Wikipedia contributors. (2024). Maternal oral health. Wikipedia. [Wikipedia+16Verywell Health+16](#)
10. Wikipedia contributors. (2024). Prenatal dental care. Wikipedia. [arXiv+9Wikipedia+9Wikipedia+9](#)
11. American Academy of Family Physicians. (2008). Oral health during pregnancy. <https://www.aafp.org/pubs/afp/issues/2008/0415/p1139.html>
12. American College of Obstetricians and Gynecologists. (2013). Oral health care during pregnancy and through the lifespan.
13. American Dental Association. (2024). Administrative claims-based measures: Oral evaluation during pregnancy. https://www.ada.org/-/media/project/ada-organization/ada/ada-org/files/resources/research/dqa/dental-quality-measures/2024/2024_pregnancy_oral_evaluation.pdf
14. BMC Oral Health. (2024). The effects of pregnancy on oral health, salivary pH and flow rate.
15. Dentulu. (2023). The oral microbiome and pre-term birth - Saliva testing. <https://www.dentulu.com/saliva-testing-resources/pre-term-birth.html>
16. European Federation of Periodontology. (2017). Biological mechanisms between periodontal diseases and pregnancy complications: A systematic review and meta-analysis.
17. Frontiers in Medicine. (2022). Periodontal disease in pregnancy and adverse pregnancy outcomes. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fmed.2022.963956/full>
18. Health.com. (2021). Can pregnancy make your teeth fall out? <https://www.health.com/condition/pregnancy/can-pregnancy-make-teeth-fall-out>
19. Le, Q.-A., Akhter, R., & Coulton, K. M. (2021). Periodontitis and preeclampsia in pregnancy: A systematic review and meta-analysis. *arXiv preprint. https://arxiv.org/abs/2108.05186*
20. MDPI Healthcare. (2023). Periodontitis in pregnant women: A possible link to adverse pregnancy outcomes. <https://www.mdpi.com/2227-9032/11/10/1372>
21. Mills, L. W., & Moses, D. T. (2002). Oral health during pregnancy. *MCN Am J Matern Child Nurs*, 27(5), 275–280. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12209058>
22. National Maternal and Child Oral Health Resource Center. (2012). Oral health care during pregnancy: A national consensus statement. <https://www.mchoralhealth.org/PDFs/OralHealthPregnancyConsensus.pdf>
23. New York State Department of Health. (n.d.). Oral health care during pregnancy and early childhood. <https://www.health.ny.gov/publications/0824.pdf>
24. Thomas, C., Timofeeva, I., Bouchoucha, E., et al. (2023). Oral and periodontal assessment at the first trimester of pregnancy: The PERISCOPE longitudinal study. *Acta Obstetricia et Gynecologica Scandinavica*. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10201962>

ЖУРНАЛ СТОМАТОЛОГИИ И КРАНИОФАЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 6, НОМЕР 2/1

JOURNAL OF ORAL MEDICINE AND CRANIOFACIAL RESEARCH

VOLUME 6, ISSUE 2/1

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,

Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqот город Ташкент,

улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000